

A FUNDAMENTUM SZERKESZTŐSÉGÉNEK VÉLEMÉNYE MAGYARORSZÁG ALAPTÖRVÉNYE TIZENHETEDIK MÓDOSÍTÁSÁNAK TERVEZETÉRŐL

A *Fundamentum* emberi jogi folyóirat szerkesztőiként az Alaptörvény tizenhetedik módosításának tervezete (a továbbiakban: tervezet) kapcsán az alábbi véleményt fogalmazzuk meg.

A tervezettel kapcsolatos alapvetésünk, hogy az alkotmányos demokrácia leépítésében segédkező szereplők elmozdításának indoka kizárólag az a – megfelelő eljárásban igazolt – tény lehet, hogy ezek a közjogi tisztségviselők az autokratikus átmenet kiszolgálói és nem annak hatékony fékei voltak. Ennek vizsgálatára egy erre szolgáló eljárásban, a szélesebb közvélemény előtt folytatott érdemi vitában kell hogy sor kerüljön. A tervezet maga is utal a demokratikus jogállam és az alkotmányos közbizalom helyreállításának fontosságára. Ennek szellemében ugyanakkor kifejezetten problémásnak tartjuk az olyan megoldásokat, amelyek – például a nyugdíjkorhatár leszállításával vagy a köztársasági elnöki mandátum megszűnésének a záró rendelkezések közötti kimondásával – nem középpontba állítják, hanem elrejtik a tartalmi alkotmányos indokokat. Ráadásul az előbbi megoldás nem is éri el a kívánt célt, hiszen az autokratizálódásban komoly szerepet játszó testület, az Alkotmánybíróság tagjainak jelentős részét a helyén hagyja. Az alkotmányos demokrácia helyreállítása az alkotmányos demokrácia értékeinek megerősítésével képzelhető el, ezt segítik az átmeneti igazságosság olyan eszközei, amelyek a múlttal való szembenézést és a felelősség kérdését jogállami eljárásban vizsgálják. Az ilyen eljárásokat követő elmozdítással egyenrangúan fontos követelmény, hogy az új közjogi vezetők megválasztása a függetlenségüket leginkább garantáló szabályok alapján történjen. Ezeket a garanciális szabályokat indokolt már ebbe a tervezetbe is beépíteni.

Messzemenőig támogatjuk azt a – módosítás kapcsán is elhangzott – tervet, hogy az alkotmányos helyreállítás részeként meginduljon az a széles társadalmi részvételen alapuló alkotmányozási folyamat, amely az 1989, illetve 2010 utáni tapasztalatokat is felhasználva egy olyan alkotmány elfogadásához vezet, amely a közvélemény széleskörű támogatását maga mögött tudva helyezi új alapokra a magyar alkotmányos demokráciát. Mivel a tervezet deklarált

célja az új alkotmány előkészítéséhez szükséges alapok megteremtése, fontosnak tartjuk, hogy a módosítás erősítse meg az alkotmányozásra vonatkozó igényeket azzal, hogy rögzíti annak menetrendjét, és előírja az előkészítő bizottság Országgyűlés általi megválasztását.

Az alkotmányozási folyamat részeként kell dönteni a köztársasági elnök megválasztásának módjáról és a kiemelt tisztségviselők megválasztásának körleteiről is. A jelenlegi tervezetben továbbá szerepel az országgyűlési képviselők mandátumának maximuma – ez álláspontunk szerint szintén olyan kérdés, amelynek rendezése egy átfogó alkotmányozásra tartozik.

Az alábbiakban, a véleményezési határidő rövidségére is tekintettel, nem a tervezet egészére, csupán annak egyes részeire kívánunk reagálni és annak kapcsán javaslatokat megfogalmazni. Hangsúlyozzuk, hogy többféle igazolható megoldás is létezhet a kiemelt közszerplők elmozdítására, ahogy vannak olyanok is, amelyek nem igazolhatók.

KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK

„Az Alaptörvény tizenhetedik módosításának hatálybalépését követő napon a hivatalban lévő köztársasági elnök megbízatása megszűnik.” (7. cikk)

Úgy tűnik, ezzel az Országgyűlés átugrik egy olyan eljárást, amely a szélesebb közvélemény előtt vizsgálná a hivatalban lévő köztársasági elnök eddigi tevékenységét abból a szempontból, hogy az összefér-e az intézmény alkotmányos szerepével. A köztársasági elnök felelősségének megállapítására a javasolt megoldásnál sokkal alkalmasabb lenne a konkrét jogsértéseket vizsgáló, Alaptörvény szerinti megfosztási eljárás kezdeményezése. Tisztában vagyunk azzal, hogy az eljárás kimenetele a jelenlegi szabályok alapján a függetlenséggel nem vádolható Alkotmánybíróság döntésén múlik. Ezzel a problémával

összefüggésben, de egyébként általánosságban is alapvetően két megoldást látunk kivitelezhetőnek. Ehhez nem elegendő pusztán a 70. életévet betöltő, egyoldalúan a Fidesz által kinevezett alkotmánybírák leváltása, a testület egészének függetlenségét garantálni kell, az erre vonatkozó eljárási szabályokat pedig már a módosításba is bele kellene foglalni. Ennél természetesen sokkal egyszerűbb – de a módosítás szerinti megoldásnál mindenképpen átláthatóbb – lehet, ha a köztársasági elnökkel szembeni megfosztási eljárás szabályait módosítja a tervezet.

Ezen a ponton felvetjük egy olyan eljárás létrehozásának lehetőségét is, amely kifejezetten a lényegi kérdés vizsgálatára szolgál: eddigi működése során súlyosan megsértette-e alkotmányos feladatát az adott hivatal gyakorlója? Ez a kiszámítható, egységes és átlátható eljárás más közjogi méltóságok esetében is alkalmazható lenne, és példát mutatna a társadalomnak az átmeneti igazságosság érvényesítésére. Különösen fontos ez akkor, amikor számos más szférában – például a sajtó vagy az akadémiai intézmények esetében – is felmerül az igény az elmúlt években elkövetett etikai vétségekkel és jogsértésekkel való szembenézésre. Egy általánosabb eljárási szabály az alkotmányos demokrácia leépítésében való részvételre és az ezzel kapcsolatos alkotmányos kötelezettségek megszegésére utalhatna, így nem vetné fel a személyre szabott Alaptörvény-módosítás problémáját. Az üzenet egyértelmű lenne: bárkinek, aki a legfontosabb kötelezettségét – a magyar alkotmányos demokrácia védelmét – súlyosan és ismételten megsérti, számolnia kell a következményekkel.

A fentiek alapján tehát elsősorban azt javasoljuk, hogy nyilvános és az elmozdítás valódi indokaira alapozott eljárásban kerüljön sor a köztársasági elnöki megbízás megszüntetésére. Egy ilyen eljárásban a jogállami működés megerősítését nemcsak maga az eljárás, hanem az ott elhangzó érvek is hordoznák.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG TAGJAI

„Alkotmánybíróság tagjának megbízatása a hetvenedik életévének betöltése napján megszűnik.” (3. cikk)

A tervezet az alkotmánybírák részbeni elmozdítására a korhatár leszállításának módszerét alkalmazza. A fentebb kifejtett érveinkből következik, hogy itt sem tartjuk elfogadható megoldásnak, hogy nem az Alkotmánybíróság, illetve az alkotmánybírák alkotmányosságot sértő működésére fókuszál az eljárás, azaz nem arra reagál, hogy az alkotmányosság leépítésében az intézmény nem korlátként működött, hanem támogatóként vett részt. A nyugdíjkorhatár leszállítása három, részben összefüggő okból tűnik

szerencsétlen megoldásnak: (1) A Fidesz–KDNP-kormány 2012-ben a bírói nyugdíjkorhatár leszállítását használta a rendes bírósági szervezet személyi összetételének radikális átalakítására és a bírósági vezetők jelentős részének elmozdítására. Amikor pedig politikai érdekei azt diktálták, éppen az alkotmánybírók hetvenéves korhatárát törölte el. Az új nyugdíj-szabályokat mindenfajta átmenet nélkül vezette be úgy, ahogyan azt a jelenlegi tervezet is teszi. Ez a stratégia az alkotmányosság leépítésének eszközei között kiemelt szerepet játszott az elmúlt időszakban. (2) A korábbi nyugdíjkorhatár visszaállítása nem a középpontba helyezi, hanem elrejteti a módosítás valódi indokait. (3) A korhatár mint mérce elviekben sem felel meg a valódi alkotmányos indoknak, így „rossz helyen vág”, ugyanis nem a probléma lényegét, azaz a függetlenség hiányát oldja meg. A szabály formálisan egy korábban létező korlát visszaállítása, így akár tekinthető olyan lépésnek is, amely illeszkedik az alkotmányos helyreállítás programjába. Tartalmilag azonban sokkal közelebb áll az alkotmányos leépítésnek ahhoz a momentumához, amikor a bírákat tömegesen kényszernyugdíjazták. Mindkét esetben közös, hogy a politikai szándék, illetve a szabály logikája és részben az indokolása elváltak egymástól. Utóbbi probléma jelentőségét látszólag csökkenti, hogy egyébként komoly érvek szólnak a teljes testület elmozdítása mellett, tehát nemcsak a hetven feletti bírák esetében vannak ilyen alkotmányos indokok. Ugyanakkor éppen az igazolja az eljárás szükségességét, hogy egy általános – valamennyi alkotmánybíróra vonatkozó –, egyenlő, a szakmai és morális integritás követelményeire fókuszáló, azaz valódi érvekre alapított vizsgálat könnyen más eredményt hozna. Itt röviden annyit jegyzünk meg, hogy több egyhangú testületi döntés esetében is megáll az az érv, hogy az Alkotmánybíróság mint testület a segítőjévé és nem gátjává vált az alkotmányos demokrácia lebontásának. Ilyen döntésnek tartjuk például a Klubrádió ügyében született 3064/2022. (II. 25.) AB határozatot és a rabszolgatörvény ügyében hozott 18/2021. (V. 27.) AB határozatot. A felelősség mindenre kiterjedő vizsgálata nélkül az alkotmánybírák elmozdítása olyan üzenetet hordoz, hogy aki időben átáll, vagy ügyesen taktikázik, az az alkotmányossági szempontoktól függetlenül elkerülheti annak vizsgálatát, hogy milyen módon élt vissza a rábízott hatalommal.

A mostani megoldás kockázata az is, hogy – hasonlóan a 2010 utáni helyzethez, amikor a látszólagos jogfolytonosság miatt sokan nem észlelték, hogy a homlokzat mögött egy alkotmányosság-ellenes szerv működik – 2026-ban sem lesz egyértelmű cezúra sem az Alkotmánybíróság összetételében, sem

a gyakorlatában. Ezzel ismét az alkotmányos helyreállítás programja gyengül.

A tervezetben egyelőre nem látszik a kinevezési eljárás garanciáinak megerősítése, amely kulcsfontosságú elem volna az intézmény függetlenségének helyreállításában. Bár négy új alkotmánybíró megválasztása kétséget kizáróan növelné a testületen belüli pluralizmust, ami az átalakítás egyik fontos indoka és mércéje lehet, a tervezet érintetlenül hagyja az alkotmánybírák megválasztásának jelenlegi szabályait, amelyek egyetlen politikai tömb számára, mindenfajta egyeztetés nélkül teszik lehetővé a megüresedő bírói helyek betöltését. Éppen ez az egyszerű (egypárti) kinevezési eljárás vezetett el egy kizárólag a korábbi kormányhoz hűséges Alkotmánybíróság kialakulásához.

A hatáskörök helyreállítása csak a függetlenség személyi garanciáinak megerősítése esetén érheti el a valódi célját. Bár a tervezet visszaállítja azt a gyakorlatot, hogy az Alkotmánybíróság a tagjai közül maga választ elnököt, ami kétségtelenül erősíti az intézmény függetlenségét, további személyi-szervezeti garanciák hiányában a hatásköri változtatások eredménye kétséges. Az indokolás szerint továbbá a „módosítás a jogállami követelményeket figyelembe véve újból bevezeti az alkotmánybírák megbízatásának 70 éves felső korhatárát és egyben biztosítja, hogy a jövőben az Alkotmánybíróság működése független legyen”. Ez a megfogalmazás is azt a legitimációs bizonytalanságot hordozza, amely szerint a korhatárkorlát feltétele lenne a független működésnek.

Az előző ponthoz hasonlóan tehát itt is azt javasoljuk, hogy valódi alkotmányos indokokra alapított eljárásban kerüljön sor az alkotmánybírák felelősségének vizsgálatára. Egy ilyen eljárás szükségképpen nyílt végű, nem a korra, hanem az alkotmányos demokrácia öröként betöltött szereppel való szembefordulásra fókuszál. A köztársasági elnök működéséhez képest az Alkotmánybíróságnak a jogállam leépítésében játszott szerepe kevésbé tisztázott a szélesebb nyilvánosság előtt. Eljárási szempontból fontos kiemelni, hogy amíg a köztársasági elnökkel kapcsolatos megfosztási eljárás intézményes lehetőségként biztosíthatja a felelősség megállapításának eljárási kereteit, addig az alkotmánybírák esetében ilyen jellegű eljárás nem létezik. Megfontolandó, hogy a megfosztási eljáráshoz hasonló konstrukció az Alkotmánybíróság tagjai és más közjogi méltóságok esetében is rendelkezésre álljon. A szembenézés és az alkotmányos demokrácia megerősítése szempontjából ezért az Alkotmánybíróság esetében még fontosabb lenne a lehető legkonkrétabb formában és indokokkal megjeleníteni, hogy a testület illetve annak tagjai elárulták alkotmányos küldetésüket.

A KÚRIA ELNÖKE ÉS AZ ORSZÁGOS BÍRÓSÁGI HIVATAL ELNÖKE

A bírósági szervezet függetlenségének helyreállítása nem történhet meg a két legfontosabb bírósági vezető elmozdítása nélkül. A tervezet bár fenntartja e hivatalok megszűnésének eddigi eseteit, köztük a megfosztási eljárást, kiegészíti azt egy új esettel, a bírói kezdeményezésre történő visszahívással. Tekintettel arra, hogy mind a Kúria elnökének, mind az OBH elnökének megbízatását az Országgyűlés hozza létre, a tisztségből való visszahívást nem lehet a bírósági szervezethez telepíteni. A bírák csak olyan bírót hívhatnak vissza, akit ők maguk bíznak meg valamilyen feladattal, például egy bírói testület igazgatásával. A tervezet az előbbi, dogmatikai aggályokon túl nyitva hagyja az új visszahívási eljárás szabályait is, és nem garantálja, hogy a két kiemelt bírósági vezető nyilvános számonkérésére sor kerül.

A Kúria elnökének és az OBH elnökének leváltását a „tisztségtől való megfosztással” a jelenlegi Alaptörvény is szabályozza, és ezt a jogkört az Országgyűlés kezébe helyezi. Az Országgyűlés által lefolytatott megfosztási eljárásra akkor kerül sor, ha a Kúria elnöke vagy az OBH elnöke „valamely cselekménye, magatartása vagy mulasztása miatt a tisztségére méltatlanná vált”. Ez az eljárás elviekben lehetőséget nyújt arra, hogy az új parlament egy nyilvános eljárásban tisztázza, milyen szerepet játszottak az említett bírósági vezetők a bírói függetlenség megnyirbálásában és az autokrácia kiépítésében. Mivel a megfosztási eljárás kezdeményezésére a köztársasági elnök jogosult, az eljárás integritásának garanciája egy új, független köztársasági elnök megválasztása. Ennek biztosítása esetén is szükség lehet azonban egy további garanciális szabály beépítésére. A Fidesz-KDNP-kormány 2011 végén az akkori főbíró, Baka András mandátumát idő előtt szüntette meg. Az Emberi Jogok Európai Bírósága megállapította az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikkének sérelmét, mivel Baka leváltására kifejezetten a személyre szabott alkotmányos szintű szabály elfogadásával került sor, amely ellen a Legfelsőbb Bíróság akkori elnökének nem állt rendelkezésére független bírói fórum előtti jogorvoslati lehetőség. Az EJEB szerint tehát sérült Baka tisztességes eljáráshoz való joga. A Baka-ügyben 2016-ban meghozott nagykamari ítélet óta eltelt 10 évben az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága visszatérően hangsúlyozta, hogy a bírói függetlenség elvéből következően valamely bírói hivatal megszűnése esetén az érintett bíró számára rendelkezésre kell állnia egy független bírói szerv előtti hatékony jogorvoslatnak. Erre tekintet-

tel a Miniszteri Bizottság 10 éve sürgeti a magyar kormányt, hogy a Kúria elnökének elmozdítására létrehozott megfosztási eljárást egészítse ki megfelelő eljárási garanciákkal. Ennek az elvárásnak azonban Magyarország mindeddig nem tett eleget, így egy esetleges megfosztási eljárás a jelenlegi szabályok betartása mellett is beleütközhet az európai emberi jogi sztenderdekbe. Hasonló aggályok az OBH elnökének elmozdítását lehetővé tevő „megfosztási eljárással” kapcsolatban is felvethetők. Felmerülhet, hogy a Baka-ügyben megfogalmazott sztenderdek nem alkalmazandók a jogállami helyreállítás kontextusában, bár a Velencei Bizottság 2025-ös jogállamisági ellenőrzőlistája kiemeli, hogy a bírák elmozdítása mint radikális megoldás is megfelelő biztosítékokat kíván. A megfosztástól eltérő eljárási megoldások is lehetségesek, így olyan is, amely a Kúria elnöke kinevezésének a körülményeire épít, azaz arra, hogy a jogállamiságot formálisan is sértő, személyre szabott jogszabálymódosítások juttatták pozícióba, így kinevezése is érvénytelen. A jogalkotónak igazolnia kell, mennyiben tartja irányadónak a Baka-döntés megállapításait, amennyiben a Kúria jelenlegi elnökének elmozdítására keres a jogállami követelményeknek megfelelő megoldást.

EGYÉB, ÁLTALÁNOS MEGÁLLAPÍTÁSOK

A legfontosabb közjogi tisztségek kapcsán alkalmazott eljárás mintául szolgál az alkotmányos demokrácia leépítésében viselt felelősség általános vizsgálatához. A jelenlegi módosítási javaslat kevésbé szolgálja azt a célt, hogy az alkotmányos demokrácia értékeit a nyilvánosság előtt megerősítse. Ebből az általánosabb megfontolásból következik továbbá, hogy a felelősség kérdésének felvetése nem állhat meg a fent kiemelt intézményeknél. A gyakran ismételt listából például hiányzik az alapvető jogok biztosa, akinek alkotmányos szerepe szintén a hatalom ellenőrzése, ezért ebbéli tevékenységét indokolt lenne vizsgálni. A Kúria és az Országos Bírói Hivatal elnökének a javaslatban foglalt visszahívási eljárásával kapcsolatban egyelőre nem lehet tudni, hogy a majdan sarkalatos törvényben szabályozni kívánt visszahívási eljárás mennyiben lenne eredményes egy ilyen vizsgálatban.

A tervezet kapcsán fontosnak látjuk minél pontosabban rögzíteni azt is, hogy az új jelöltek kiválasztása során milyen garanciális megoldásokkal kívánja biztosítani az Országgyűlés, hogy az alkotmányosság iránt valóban elkötelezett embereket választ a megüresedő helyekre. Ennek érdekében a tervezet bizonyos pontokon, például a bírósági vezetők kivá-

lasztásánál megfogalmaz javaslatokat, máshol azonban nem.

A képviselőimandátum-korlátozás szellemiségében közel áll a tizenhatodik Alaptörvény-módosítással elfogadott miniszterelnökimandátum-korlátozás gondolatához. A mandátumkorlátozás intézménye az alkotmányozás során eldöntendő kérdés, amely az új alkotmányban kialakítandó modell parlamentarizmussal való viszonyát jelentős mértékben determinálja. Megjegyzendő, hogy a miniszterelnökimandátum-korlátozás felveti annak lehetőségét, hogy egy erősebben a prezidenciális felé mutató kormányforma valósul meg, amely megoldás hazánk modern alkotmányos fejlődéséből hiányzó tradíció. Ezzel összefüggésben felhívjuk a figyelmet arra is, hogy a 16. Alaptörvény-módosítás kodifikációs szempontból nem szerencsés megoldása az, hogy a miniszterelnöki megbízás időkorlátját automatikus megszűnéssel szabályozza (*„ha a miniszterelnöki megbízatást összesen legalább nyolc évig betöltötte”*). Ez a szabályozás ugyanis nem számol azzal az eshetőséggel, hogy a második mandátum kitöltésének vége előtt, az új választás körüli időpontban a miniszterelnök és így a kormány megbízása megszűnik.

Hasonlóan szerencsésebb lenne a vagyonbevallás kapcsán az automatizmus helyett külön eljárásra utalni az olyan súlyos szankciók alkalmazását, mint a megbízatás megszűnése. A vizsgálóbizottságok önálló szankcionálási joga helyett a rendes bírósági eljárás, esetleg sürgősségi elbírálással, megfelelő jogállami garanciát jelentene.

Közjogi intézményrendszerünk integritása súlyosan sérült az elmúlt tizenhat évben, ezt a folyamatot az Európai Unió és az Európa Tanács intézményei, az ENSZ szervei, nemzetközi és hazai civil szervezetek és tudományos kutatások is dokumentálták. A helyreállítás tehát valamennyi alkotmányos intézmény esetében szükséges. A 2026. áprilisi választások eredményeképpen az Országgyűlés személyi összetétele radikálisan átalakult, a többi közjogi intézményrendszer esetében azonban alapvető személyi és szervezeti változtatásokra van szükség. A kívánt változtatások végrehajtására a hatályos jogrendszerben is léteznek jogi megoldások, de ezek az eljárások a Fidesz-KDNP-kormány által elfoglalt, így kompromittált intézmények kooperációjára épülnek, ezért nem aktiválhatók. Ebben a helyzetben megfontolandó lehet egy speciális, az átmeneti igazságosság keretei között működő számonkérési mechanizmus kialakítása, amely általánosan kiterjedne a közjogi tisztségviselők előre meghatározott körére, és elősegítené a közhatalom-gyakorlás szakmai és erkölcsi normáinak újragondolását, ezáltal alkotmányos demokráciánk megújítását.

Ehhez fontos tisztázni, hogy melyek az alkotmányos helyreállítás szempontjából rövid távon is feltétlenül szükséges intézményi változtatások, és melyek azok a kérdések, amelyek egy hosszabb távra szóló alkotmányozási folyamat részét képezik majd. A módosítás sajnálatosan nem minden esetben teszi meg ezt a megkülönböztetést.

Az elmúlt 16 évben számos hazai és nemzetközi szereplő fogalmazott meg kritikát az alkotmányozási és jogalkotási eljárás minőségére vonatkozóan. Az Európai Unió nyomására a magyar kormány 2022-ben megerősítette a társadalmi egyeztetés intézményét, többek között előírva, hogy a társadalmi egyeztetésre bocsátott javaslatok esetében „a véleményezési határidő nem lehet kevesebb nyolc napnál”. Ezt a szabályt a jelenlegi eljárás egyértelműen sérti, mivel mindössze öt napot biztosít az alkotmányosság és a jogállamiság helyreállítása szempontjából alapvető jelentőségű intézményi javaslatok véleményezésére. A jogalkotási eljárással kapcsolatban nem kizárólag a társadalmi egyeztetés rendkívül rövid határideje vet fel aggályokat, hanem az indokolás tartalmi kidolgozottsága is.

A tervezet általános indokolása helyesen rögzíti, hogy célja az alkotmányos demokrácia helyreállítása előfeltételeinek megteremtése. Ugyanakkor önmagában egy általános célkitűzés nem feltétlenül igazolja a tervezetben található egyes megoldásokat: minden rendelkezés esetében külön is be kell mutatni, hogy az miként szolgálja e cél megvalósítását, és hogyan reagál azokra a rendszerszintű problémákra, amelyeket az elmúlt tizenhat évben az Európai Unió és az Európa Tanács intézményei feltártak. Ennek során elengedhetetlenül szükséges az Európai Unió és az Európa Tanács különböző szerveinek legfontosabb megállapításaira is hivatkozni. A minőségi jogalkotás európai standardjaihoz ugyanis nemcsak a megfelelő társadalmi egyeztetés, hanem a kellően részletes és megalapozott indokolás is hozzátartozik. Egy

ilyen horderejű alkotmányos reform előkészítése során indokolt nemcsak a hazai szakmai és társadalmi szereplők széles körű bevonása, hanem a demokratikus alkotmányosság területén kiemelkedő tekintéllyel rendelkező nemzetközi intézmények, mindenekelőtt a Velencei Bizottság véleményének kikérése is. A demokratikus jogállam helyreállítására irányuló jogalkotói szándékot éppen az erősíti, ha a jogalkotó nyitott a szakmai vitára és a külső, nemzetközi kontrollra. Ezzel szemben a sietős, kellően elő nem készített alkotmányos reformok azt a benyomást kelthetik, hogy a jogalkotási folyamat maga sem kíván megfelelni azoknak a jogállami követelményeknek, amelyek helyreállítását célul tűzi ki.

Az alkotmányosság helyreállítása nem lehet kizárólag politikai kérdés: a múlt sérelmeivel a társadalmi nyilvánosság előtt kell szembenézni, jogállami garanciák mellett. Egy demokratikus átmenet sikerét nem csupán az határozza meg, hogy kik kerülnek közjogi tisztségekbe, hanem az is, hogy milyen eljárások vezetnek ezekhez a döntésekhez. Ha az alkotmányos demokrácia helyreállításának eszközei nem tükrözik azokat az értékeket – az átláthatóságot, az elszámoltathatóságot, a tisztességes eljárást és az intézményi függetlenséget –, amelyeket az új rendszer képviselni kíván, akkor maga a helyreállítás is elveszíti normatív erejének egy részét. Éppen ezért olyan átmeneti megoldásokra van szükség, amelyek nem pusztán megszüntetik az autokratikus rendszer személyi és intézményi örökségét, hanem egyúttal hozzájárulnak ahhoz is, hogy a magyar alkotmányos demokrácia hosszú távon stabilabb, ellenállóbb és a jogállamiság értékei iránt elkötelezettebb legyen.

A Fundamentum szerkesztői:

*Ambrus Mónika, Farkas Lilla, Halmai Gábor,
Kállai Péter, Kovács Ágnes, Körtvélyesi Zsolt,
Lux Ágnes, Majtényi Balázs, Mészáros Gábor,
Nagy Alíz, Salát Orsolya, Szentes Ágota*